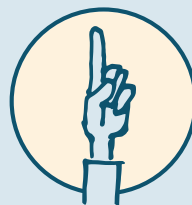

Martin Horowitz Johansen

DEMOKRATI I SKOLEN

Lærervejledning

INITIATIVET
DEMOKRATI
I SKOLEN

Indhold

Formål – Tanken bag Demokrati i Skolen	3
Elevinddragelse i skolen.	4
Talerummet: den frie tanke – det talte ord	5
Det demokratiske klassemøde – vejen til elevmedbestemmelse i skolen	8
• Klassen	9
• Elevråd(ene)	10
• Demokratisk råd	11
• National opsamling	11
Grafisk oversigt	12

Initiativet Demokrati I Skolen

Vores materialer kan frit downloades, anvendes, kopieres og modificeres. Initiativet Demokrati i Skolen skal krediteres. Kontakt os gerne, hvis du har spørgsmål eller kommentarer.

Kontakt

Martin Horowitz Johansen
Leifsgade 19, 4
2300 København S
kontakt@demokratiiskolen.dk
Tlf. 25 12 77 97

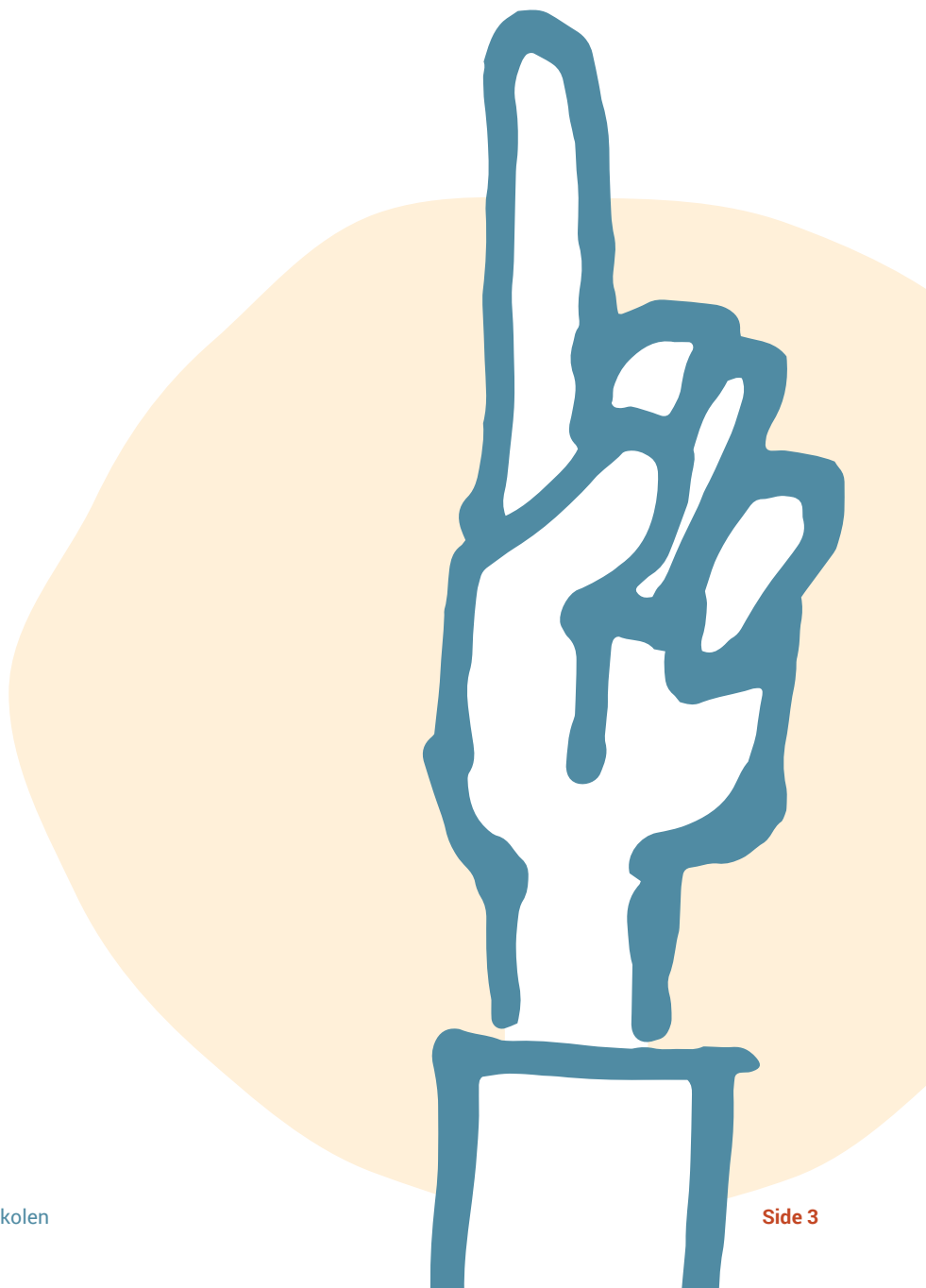
Demokrati i Skolen – Lærervejledning

© 2019 Initiativet Demokrati i Skolen
Ide og tekst: Martin Horowitz Johansen
Redaktion: Caroline Arp
Layout og illustration: Michael Søndergaard
Udviklet i dialog med Christian Bruun Bindslev
fra Unicef Rettighedsskoler

www.demokratiiskolen.dk

Formål - Tanken bag Demokrati i Skolen

Én af børnekonventionens helt centrale hensigter er, at alle børns stemmer skal inddrages i beslutningsprocesser, der vedrører dem selv og deres liv. Initiativet, Demokrati i Skolen, tager udgangspunkt i børnekonventionens demokratiopfattelse og søger at etablere rum i skolekulturen, der styrker børns mulighed for at være aktive medborgere i deres skoleliv. Initiativet Demokrati i Skolen søger desuden at give forskere og politikere indblik i børns perspektiver på deres liv, således at deres betragtninger kan blive genstand for undersøgelser og danne grundlag for kloge beslutninger.

Elevinddragelse i skolen

I Danmark sætter vi idéen om et aktivt medborgerskab højt, og vi har en opfattelse af, at vores skole er særligt god til at udvikle børn til dette demokratiideal.

Imidlertid viser det internationale forskningsprojekt Civic and Citizenship Education Study om børns politiske dannelse fra 2009 og igen i 2016, at danske skolebørn ikke orienterer sig mod at udfylde rollen som aktive medborgere. Dette kan tilskrives en manglende selvtillid i forhold til at have og udtrykke holdninger, samt en oplevelse af ikke at kunne påvirke de fællesskaber, de er en del af i skolen. Ifølge undersøgelsen mener danske skolebørn imidlertid, at deres medbestemmelse kunne gøre skolen til et bedre sted at være, hvorimod at skolens lærere og ledere opfatter elevernes deltagelse i skolen som det mindst vigtige aspekt overhovedet i forbindelse med elevernes demokratiske dannelse. Med andre ord tyder det på, at danske skolelever ikke er særlig vant til at blive hørt og være involveret i beslutninger, der vedrører deres liv i skolen.

Med udgangspunkt i den danske demokratikrise har jeg udviklet to initiativer eller værktøjer på den skole, hvor jeg arbejder, der sætter fokus på elevernes muligheder for at ytre sig, deltage og blive hørt i skolen. De præsenteres i det følgende. Målene for projektet kan defineres på følgende måde:

ELEVMÅL

- At styrke elevernes selvtillid i forhold til at udtrykke holdninger.
- At styrke elevernes medbestemmelse i skolen.

SKOLEMÅL

- At styrke skolens arbejde med elevernes trivsel ved at lytte mere til børnenes egne perspektiver på deres liv i skolen.
- At styrke skolens arbejde med demokratisk dannelse ved at inddrage eleverne i demokratisk samtale og beslutningsprocesser sammen med andre.

SAMFUNDSMÅL

- At give børn en stemme i demokratiet på kommunalt og nationalt plan.

Lærere og ledere:
Elevernes deltagelse i skolen
er det mindst vigtige aspekt
overhovedet

Elever:
Medbestemmelse
kunne gøre skolen
til et bedre sted

Model 1) Talerummet: den frie tanke – det talte ord

Talerummet er inspireret af Speakers' Corner i hjørnet af Hyde Park og giver mulighed for, at den enkelte kan benytte sin ytringsfrihed. I dette tilfælde foregår det ikke i et hjørne af en park, men i en skolegård i Danmark. Talerummet giver børn mulighed for at udtrykke sig og tydeliggør, at de ikke står alene med at have holdninger til det fællesskab, de indgår i.

MÅLET FOR TALERUMMET

- At give børn mulighed for at sætte ord på deres virkelighed og støtte dem i at gøre det.
- At vise eleverne, at de ikke er alene om at have holdninger, og at deres stemmer er vigtige for at udvikle det fællesskab, de er en del af.

PRINCIPPERNE FOR TALEN

For at støtte børnene i at udtrykke en mening er talerummet bygget op om en struktureret taleform, der skal være vejledende for dem. I elevmaterialet fremgår kriterierne for den gode tale.

Talen tager afsæt i en medborgerskabsindstilling. Medborgerskab drejer sig både om at stille krav til beslutningsmagten såvel som at engagere sig i fællesskabet.

Formålet

Målet for talerummet

Principperne for talen

ELEVRÅDET

Elevrådet annoncerer talerummet i ugen for afviklingen af begivenheden i alle klasser. Går der for lang tid, risikerer man, at eleverne mister fokus og interesse for aktiviteten. Tilmeldinger sendes af klassens lærere til elevrådets kontaktlærer, der står for at sammensætte talerækken. Talerne fordeles over tre dage, således at indskoling, mellemtrinnet og udskoling taler hver sin dag.

KLASSERNE

Alle de klasser, der ønsker at deltage, formulerer en sag, de synes, er vigtig at sætte fokus på – talen skrives af klassen i fællesskab og fremføres af 1-2 elever. Hvem, der skal skrive og fremføre talen, kan afgøres forskelligt – inddrag eleverne i processen. Tænk over, hvordan du sikrer, at eleverne stemmer på baggrund af talens indhold og relevans frem for eventuelle sociale hierarkier, fx ved anonym afstemning.

Tidsforbrug på taleskrivning: Ca. 3-4 lektioner til at skrive en tale, fremføre den og vælge klassens taler.

Talerummet afvikles i det store frikvarter, hvor eleverne har mulighed for at lytte til talerne.

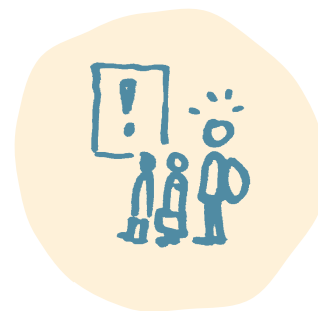
Talerummet er et afgrænset område, der er synligt for alle – området indhegnes fx med kegler, så der skabes et rum. Inde i rummet skiftes klasserepræsentanterne til at fremføre en tale, der bruges mikrofon.

De elever, der skal tale, holder sig til i nærheden af rummet (hæng talerlister op i nærheden af rummet, så eleverne selv kan orientere sig).

Et dommerpanel vurderer de forskellige taler ud fra kriterierne: **Fremførelse af talen** (er det tydeligt, hvad sagen drejer sig om), **holdes tidsrammen?** og **overholder talen taleetikken?** (sags-orienteret og ikke person-fikseret). Dommerpanelet kan bestå af 3-4 elevrådsrepræsentanter og skolelederen. Alle dommerne har en stemme, når der votes.

På dommerbordet ligger der papir og blyant, så dommerne kan notere undervejs, samt de tre talekriterier, som dommerne skal dømme ud fra.

Forberedelsesfasen

Afviklingsfasen

Den ifølge dommerpanelet bedst fremførte og vigtigste tale kåres. Elevrådet bestemmer, hvad gevinsten skal være: Det kan fx være retten til at få en sag på elevrådets dagsorden eller en symbolsk kasse sodavand til klassen – eller måske begge dele. Kontaktlæreren eller én af elevrødderne er konferencier og præsenterer begivenheden. Sig fx "I har i dag mulighed for at gøre brug af jeres ytringsfrihed til at tale for en sag. Alle de elever der skal tale, skal holde sig i nærheden af talerummet og kan orientere sig efter talerækkefølgen, der er sat op i nærheden af rummet."

TIDSFORBRUG FOR ET TALERUM:

20 min af det store frikvarter à 3 dage.

MATERIALER:

Mikrofon, højtaler, trafiktape/kegler, dommerbord og stole, papir og blyanter og talelister.

Giv talerne et efterliv ved fx

- Kontaktlæreren indsamler alle talerne og sender dem i samlet form ud til lærerne, så de kan blive læst op og blive diskuteret i klasserne.
- Kontaktlæreren og nogle elevrødder hænger talerne op et centralt og synligt sted på skolen i et par måneder, eller måske frem til næste gang, der afvikles talerum. Det vigtige er, at eleverne oplever, at det er helt legalt at have holdninger, at der findes mange forskellige holdninger, og at holdninger og meninger er med til at gøre fællesskabet til et levende sted.

Efterbehandling

Model 2) Det demokratiske klassemøde – vejen til elevmedbestemmelse i skolen

For at skabe reelle demokratiske processer er det vigtigt at være opmærksom på det asymmetriske forhold, der eksisterer mellem børn og voksne på en skole, samt det faktum, at elever ikke har noget egentligt mandat i beslutningsprocesser på skolen.

Formålet med denne forpligtende proces er hjælpe eleverne med at udvikle deres evne til demokratisk samtale og samtidigt bringe eleverne tættere på beslutningsmagten.

Den demokratiske samtale og beslutningsprocessene bevæger sig fra klassen, over elevrådsniveau op til et beslutningsdygtigt demokratiråd. Beslutningsprocessen er formaliseret og følger en bestemt procedure på alle niveauer. Præsentation af sager, debat om sagernes væsentlighed og valg af sager gennem flertalsafgørelser.

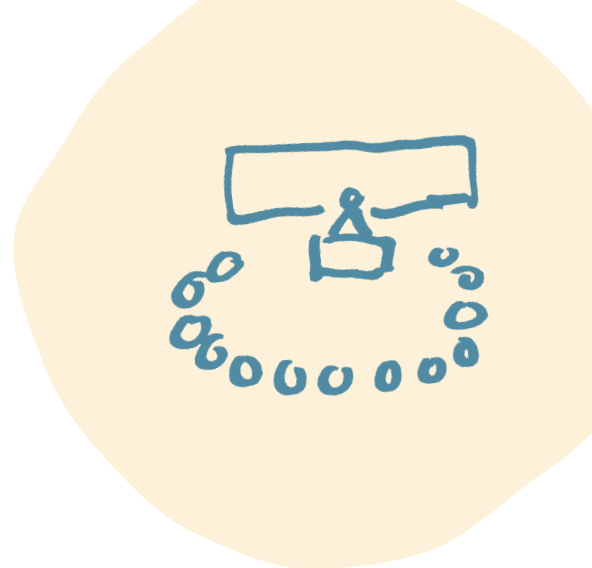
Gennem denne selektionsproces står man afslutningsvis tilbage med én sag fra henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskoling, der får foretræde for demokratirådet. Denne selektionsproces er også en øvelse i at forpligte skolens lærere på at afholde demokratiske klassemøder, for uden et klassemøde har ens klasse ikke mulighed for at få en sag med i processen.

Vurder i fællesskab med ledelsen forud for påbegyndelsen af den demokratiske proces, hvorvidt skolen kan afsætte midler (og i så fald hvor mange midler) til gennemførelsen elevernes sager. Økonomiske midler gør en forskel, når initiativer skal gennemføres.

Gør eleverne opmærksomme på, at der er afsat penge til projekterne, hvis dette er tilfældet.

KLASSEN

I alle skolens klasser afholdes et demokratisk klassemøde i samme uge, fx sidste uge i måneden. På mødet diskuterer eleverne, hvilke sager, de mener, er vigtige for klassen, og beslutter gennem afstemning, hvilken sag, de mener, skal gå videre til elevrådet på netop deres trin (indskoling, mellemtrin og udskoling). Læreren eller en elev er dirigent/mødeleder. Dirigentens rolle er at holde ro i klassen og sikre at mødestrukturen følges. Dirigenten skriver de rejste sager op på tavlen, og læreren eller en elev tæller stemmer ved den anonyme afstemning. Læreren må ikke bestemme, hvilke sager der er relevante for eleverne, for eleverne har ret til at sige deres mening og blive taget seriøst.

Det demokratiske klassemødes består af følgende 3 runder:

1 Alle elever kan rejse en sag, der er vigtig for skolens elever generelt og for trinnets elever i særdeleshed. De elever, der ønsker at argumentere for en sag, rejser sig op og argumenterer for den. De andre elever forholder sig roligt og afbryder ikke eleven.

2 Klassens elever må nu på skift og en af gangen spørge undersøgende ind til sagen, stille sig genkendende til sagens indhold eller kritisk i forhold til sagen og dens relevans – det er vigtigt, at eleverne er klar over, at det kræver mod at stille sig op og tale med en god tone. Princippet er, at man går efter bolden og ikke manden.

3 Nu er alle sagerne blevet talt frem. Der afstemmes ved en anonym flertalsafgørelse om, hvilken sag der vælges på klassens vegne.

ELEVRÅD(ENE)

På elevrådet diskuterer klassernes sager og hvert trin diskuterer og udvælger en sag de mener bør komme videre i det demokratiske system. Elevrådsmødet ligger højst 1 uge efter de demokratiske klassemøder, så sagerne står præsent for eleverne. Kontaktlæreren noterer de rejste sager og læreren tæller stemmer ved afstemningen. Kontaktlæreren må igen ikke bestemme hvilke sager der er relevante for eleverne, eleverne har ret til at sige deres mening og blive taget seriøst.

Elevrådet følger samme procedure som klassemødet på følgende måde:

1 Alle elevrådsrepræsentanter præsenterer klassens vedtagende sag på skift og argumenterer for den. De andre elever forholder sig roligt og afbryder ikke eleven.

2 Elevrådets elever må nu på skift og en af gangen, spørge undersøgende ind til sagen, stille sig genkendende til sagens indhold eller kritisk i forhold til sagen og dens relevans – det er vigtigt at eleverne er klar over at det kræver mod at stille sig op og taler med en god tone. Princippet er at man går efter bolden og ikke manden.

3 Nu er alle sagerne blevet talt frem. Der afstemmes ved flertalsafgørelser om, hvilken sag der vælges på elevrådets vegne.

DEMOKRATISK RÅD

Demokratirådet er sidste led i den demokratiske proces. Mødet afholdes en uge efter elevrådet har forholdt sig til klassernes valgte sager. På demokratirådet træffes de endelige beslutninger om hvad der skal ske med de udvalgte sager

I rådet sidder: 1 person fra ledelsen (gerne skolelederen), 1 indskolingslærer, 1 mellemtrinlærer og 1 udskolingslærer, 2 elever fra hvert trin og elevråds-kontaktlæreren.

Der vælges en mødeleder/dirigent, en referent samt en ordstyrer. På mødet fremlægges elevernes sager for de voksne, eleverne og de voksne debatterer sagerne og muligheden for at gennemføre dem i en eller anden form, og hver sag vedtages eller afvises til sidst ved flertalsafgørelse.

Beslutninger på demokratirådet bringes tilbage til eleverne, og herfra formidles de videre til klasserne. Ved færdigt behandlet sag flytter skolens ledelse på elevrådstavlens fra "rejste sager" til "behandlede sager".

NATIONAL OPSAMLING (under udvikling)

Når en sag er færdigbehandlet bliver den oploadet til en database, som kan tilgås via en hjemmeside.

Elevrådskontaktlæreren har ansvaret for dette.

Ved hjælp af kategorier og nøgleord (som kendes fra blogs og sociale medier) bliver det, efterhånden som flere skoler slutter sig til den demokratiske proces, muligt at få et stadigt klarere billede af, hvad der optager eleverne i den danske folkeskole.

DEMOKRATI I SKOLEN

(grafisk oversigt)

